Yttrande	M, L, C, KD
2022-05-30	4.1

Yttrande angående – Remiss från riksdagens socialutskott - Promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU – Utredning som ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU

Yttrandet

Alliansen i Göteborgs stad ställer sig bakom utredningens förslag i sin helhet och ser mycket positivt på att barnets bästa ska väga tyngst vid placering i familjehem och vid vårdnadsöverflyttning. Alliansen vill särskilt lyfta förslaget om fortsatt placering även om föräldrarna inte längre brister i sin omsorg förutsatt att socialnämnden bedömer att det är det bästa för barnet. Vi vill även lyfta förslaget om att vårdens upphörande ska prövas i två steg där det i ett andra steg prövas om det finns en risk för att ett barns hälsa eller utveckling allvarligt skadas genom att vården upphör, där det bästa för barnet är avgörande vid en bedömning.

Göteborgs Stad

Tjänsteutlåtande
Utfärdat 2022-05-02
Diarienummer 0343/22

Handläggare
Britta Timan
Telefon:031-368 04 56
E-post: britta.timan@stadshuset.goteborg.se

Remiss från riksdagens socialutskott - Promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU, i enlighet med bilaga 4 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till socialutskottet.

Sammanfattning

Göteborgs Stad har 2022-03-02 erhållit rubricerad promemoria på remiss. Yttrandet ska vara socialutskottet tillhanda senast 2022-06-03.

Remissen har skickats till socialnämnderna Nordost och Sydväst för yttrande samt till socialnämnderna Centrum och Hisingen för kännedom och eget ställningstagande till ett eventuellt yttrande.

Utredningens huvudsakliga uppgift har varit att överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av och om vård enligt 2 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) i familjehem ska upphöra. Utredningen är ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU. Utredningen föreslår att:

- Vårdens upphörande enligt LVU ska prövas i två steg
- En ny grund för fortsatt vård enligt LVU införs
- Socialnämnden ska fatta ett beslut som ska prövas av domstol
- Socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården
- Möjligheten att begära en hemtagningsutredning ska regleras och begränsas
- Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till socialtjänstlagen (SoL)
- Lagens namn ändras från lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) till lagen med särskilda bestämmelser om vård av barn och unga (LBU).

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till de förslag om ändrad lagstiftning som lämnas i utredningen och föreslår att kommunstyrelsen ska tillstyrka utredningens förslag. Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att de föreslagna ändringarna kan bidra till mer trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga.

Bedömning ur ekonomisk dimension

En konsekvens av utredningens förslag om en ny grund för fortsatt vård enligt LVU, kan vara att ett barn fortsätter att vårdas längre tid med stöd av lagen än i dag. Det kan innebära en ekonomisk påverkan för kommunen. Hur stor påverkan blir är dock svår att bedöma. En del av de barn som kommer att bli aktuell för fortsatt LVU-vård enligt den nya bestämmelsen bör motsvara de barn som annars hade stannat kvar i tvångsvården med stöd av ett så kallat flyttningsförbud eller eventuellt blivit aktuell för någon annan form av insats.

I utredningen föreslås att flyttningsförbudet i LVU tas bort och begränsningen i möjligheten att begära att vården ska upphöra kommer ha en positiv effekt på socialnämndernas arbetsbelastning. Så som nuvarande lagstiftning är konstruerad prövas frågan om vården ska upphöra i ett mål och frågan om flyttningsförbud i ett annat. Genom utredningens förslag skulle sådana parallella processer inte längre behövas, utan de aktuella frågorna kan prövas i ett och samma mål. Detta innebär en mer effektiv hantering av socialtjänstens resurser.

Stadsledningskontoret delar socialnämnd Nordosts och Centrums bedömning att förslagen sammantaget inte medför några kostnadsökningar för kommunerna.

Syftet med förslagen är att öka tryggheten, säkerheten och stabiliteten för barn som far illa eller som riskerar att fara illa. De barn som berörs bedöms få bättre förutsättningar att utvecklas väl och bidra till samhällets utveckling och välfärd, något som ger minskade kostnader för kommunerna och staten.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret inte har funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Alla barn har rätt till liv och utveckling enligt barnkonventionens artikel 6. Med utveckling avses fysisk, psykisk, andlig, moralisk, psykologisk och social utveckling på ett sådant sätt att barnet förbereds för ett självständigt liv. I enlighet med artikel 3 i barnkonventionen ska, vid alla åtgärder som rör barnet, i första hand beaktas det som bedöms vara barnets bästa. Konventionsstaterna ska säkerställa barnets överlevnad och utveckling till det yttersta av sin förmåga.

I utredningen konstateras att barn inte alltid behandlas som rättighetsbärare, att ett barnrättsbaserat synsätt inte alltid genomsyrar verksamheter på alla nivåer samt att synsättet inte fått tillräckligt genomslag vid beslutsprocesser. De senaste årens rättspolitiska satsningar talar för en viss perspektivförskjutning där barnets behov och rättigheter i vissa fall trumfar föräldrarnas intressen. Utredningen konstaterar att denna perspektivförskjutning inte har fått ett tillräckligt genomslag i LVU och att det därför behövs bestämmelser som ger utrymme för ett större barnrättsperspektiv.

Barn och unga i samhällets vård är en särskilt utsatt grupp. Barn och unga som har varit placerade i samhällsvård senare i livet löper ökad risk för bland annat fysisk och psykisk ohälsa samt problem med sysselsättning och försörjning. Socialnämnden ska sörja för att barn och unga som vårdas enligt LVU och SoL får en så trygg, stabil och säker miljö som möjligt. Samtliga förslag som föreslås i promemorian bedöms stärka principen om

barnets bästa och stärka tryggheten, säkerheten och stabiliteten för barn som vårdas och vårdats i samhällsvård. Ett stärkt stöd till barn och unga i tvångsvård borde därför, på sikt kunna leda till bättre framtidsförutsättningar för barn och unga.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att genom föreslagna ändringar stärks barnrättsperspektivet för barn som vårdas enligt LVU.

Bilagor

1. Sammanfattning av promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU
2. Socialnämnd Nordosts handlingar 2022-04-26 § 183
3. Socialnämnd Sydvästs handlingar 2022-04-27 § 121
4. Förslag till yttrande

Ärendet

Göteborgs Stad har 2022-03-02 erhållit promemorian ”Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU” på remiss. Yttrandet ska vara socialutskottet tillhanda senast 2022-06-03.

Beskrivning av ärendet

Gällande rätt - lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Remissen har skickats till socialnämnderna Nordost och Sydväst för yttrande samt till socialnämnderna Centrum och Hisingen för kännedom och eget ställningstagande till ett eventuellt yttrande.

Insatser till barn och unga ska i första hand ges på frivillig väg med stöd av SoL. Om detta inte är möjligt kan LVU bli tillämplig. LVU är en kompletterande lag till SoL och reglerar förutsättningarna för att tvångsvårda barn och unga under 21 år. LVU:s tillämpning är knuten till att barnet har ett vård- eller skyddsbehov, som inte kan tillgodoses på frivillig väg. LVU är en skyddslagstiftning för barn och unga och de insatser som ges och de beslut som fattas, ska vara till för barnet bästa.

Ett beslut om omhändertagande enligt LVU måste baseras på att det finns en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas. Det kan handla om missförhållanden i hemmiljön (§ 2 LVU) eller barnets eget beteende (§ 3 LVU). Lagen är endast tillämplig om behövlig vård inte kan ges på frivillig väg. I 21 § LVU regleras idag upphörande av vård enligt LVU. Flera av de förslag som utredning omfattar rör denna paragraf.

Bakgrund – tidigare utredningen Lex lilla hjärtat

Utredningen om Lex Lilla hjärtat tillsattes i april 2020 för att stärka principen om barnets bästa i samband med upphörande av vård enligt LVU. I mars 2021 presenterade utredningen sina förslag i promemorian *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör* (Ds 2021:7).

I promemorian föreslogs att tvångsvård av barn får inte upphöra förrän de omständigheter som föranledde vården på ett varaktigt och genomgripande sätt har förändrats. Socialnämnden ska vara skyldig att överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud när nämnden överväger om vården ska upphöra och socialnämndens skyldighet att överväga vårdnadsöverflyttning föreslogs av utredningen tidigareläggas. Dessutom föreslogs att socialnämnden ska vara skyldig att följa upp barns situation när tvångsvården har upphört samt att socialnämnden ska ges möjlighet att besluta om drogtester för vårdnadshavare och föräldrar inför umgänge och vårdens upphörande.

Däremot menade utredningen att barnets bästa *inte* skulle utgöra ett eget rekvisit vid bedömningen av vårdens upphörande. Skälen ansågs bland annat vara att tvångsvården då skulle kunna fortsätta även om själva grunden vården inte längre förelåg. Dessutom ansågs det redan finnas lagutrymme via det så kallade flyttförbudet samt vårdnadsöverflyttning som verktyg för att beakta barnets bästa. Utredningen lyfte också att barnets bästa som eget rekvisit är ett rättsosäkert och svårdefinierat begrepp som inte lämpar sig i frågan gällande om tvångsvård ska upphöra eller inte.

Göteborgs Stad yttrade sig över förslaget 2021-06-16, § 544 och tillstyrkte de förslag till ny lagstiftning som lämnades. Däremot ansåg Göteborgs Stad att barnets bästa borde utgöra ett självständigt rekvisit vid bedömning av om vård enligt LVU ska upphöra i enlighet med

förslaget i Utredningen om tvångsvård för barn och ungas slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71). Vid bedömningen menade staden att det särskilt ska fästas vikt vid barnets inställning, om barnet sedan låg ålder eller under lång tid vårdats i familjehemmet, barnets umgänge med och relation till vårdnadshavarna samt om barnet har en nära relation till familjehemsföräldrarna och en god förankring i den sociala miljön i enlighet med 11 kap. 2 § i författningsförslaget (SOU 2015:71). När det gällde uppföljningen av placerade barn ansåg staden att tiden för uppföljning av ett tidigare placerat barn som återgår till föräldrarna behöver förlängas till att vara minst ett år eller så lång tid som de individuella omständigheter och förutsättningar som det aktuella barnet kräver.

Förslagen som lämnades i promemorian *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör* (Ds 2021:7) har nu lagts fram som proposition 2021/22:178, *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat*. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

Utredningens uppdrag

Socialutskottet beslutade 2021-05-06 att ge en utredare i uppdrag att överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra.

I uppdraget har också ingått att göra en fördjupad analys av motsvarande förslag som Utredningen om tvångsvård för barn och unga lämnade i sitt slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71). Utredningen skulle också analysera remisskritik av tidigare förslag, analysera konsekvenserna för ärendehanteringen i socialnämnden och förfarandet i domstol och lämna övriga nödvändiga författningsförslag.

I uppdraget har även ingått att ta del av det förslag som lämnats av Socialdepartementets särskilda utredare (Ds 2021:7) vilket mynnat ut i propositionen 2021/22:178 *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat.*

Utredningen är ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU.

Utredningens förslag

Vårdens upphörande ska prövas i två steg

Utredningen föreslår att prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra (§ 21 första stycket LVU) ska utformas som en prövning i två steg.

I den första delen av prövningen ska en socialnämnd eller en domstol pröva om förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU finns och om de omständigheter som motiverade vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt.

Om den prövningen leder till bedömningen att förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU fortfarande finns, eller att omständigheterna som motiverade vården inte har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt, ska vården inte upphöra och någon ytterligare prövning görs ej. Om resultatet av prövningen däremot blir att förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns och omständigheterna som motiverade vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt går prövningen vidare till det andra steget.

I det andra steget – som innebär en ny grund för fortsatt vård enligt LVU – ska en socialnämnd eller en domstol pröva om det finns en risk för att barnets hälsa eller utveckling allvarligt skadas om vården upphör. Vid den bedömningen ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande.

I utredningen poängteras att avsikten inte är att ändra utgångspunkten för LVU. Utgångspunkten ska alltså fortfarande vara att ett beslut om tvångsingripande är ett tillfälligt beslut och att målet är att ett barn ska återförenas med sin vårdnadshavare. I syfte att tydliggöra detta ska nämnden även fortsättningsvis ha en skyldighet att förbereda barnets återförening med den eller de som har vårdnaden om honom eller henne. Det ska också betonas att nämnden ska ge det stöd till vårdnadshavare som krävs för att ge förutsättningar för återförening när så är möjligt och för att få till stånd ett fungerande umgänge.

En ny grund för fortsatt vård enligt LVU

Utredningens förslag om en prövning i två steg innebär att ett barn kan fortsätta att vårdas med stöd av LVU även om förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns. Utredningen föreslår därför att en ny grund för fortsatt vård enligt LVU ska införas. Bestämmelsen innebär att även om förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns ska vården ändå fortsätta om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Vid bedömningen av risken ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande.

Förslaget innebär att om nämnden i första steget kommit fram till att förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns så ska vården ändå fortsätta om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Barnets bästa ska vara avgörande.

För att den nya grunden för fortsatt vård ska bli tillämplig krävs dock att det finns ett inledande beslut om vård. Det inledande beslutet om vård kan även fortsättningsvis bara grundas på 2 eller 3 § LVU. Utredningens förslag innebär att den nya grunden för fortsatt vård enligt LVU kan tillämpas på alla barn som vårdas med stöd av lagen, oavsett om det inledande beslutet om vård grundades på 2 eller 3 § LVU. Vård som fortgår med stöd av den nya grunden ska dock upphöra senast när barnet fyller 18 år.

Tidigare kritik har gjort gällande att begreppet barnets bästa är ett svårdefinierat begrepp som kan bli rättsosäkert och inte lämpligt att använda som avgörande i fråga om huruvida LVU-vård ska upphöra eller inte. I utredningen bemöts kritiken genom att tydliggöra att det i stället införs en ny grund för LVU-vården och att prövningen av barnets bästa ska ses som ett tillvägagångssätt i bedömningen. Enligt utredningens förslag ska det också framgå i lagstiftningen vad som ska beaktas i den bedömningen:

- barnets inställning till vården och fortsatt placering samt vad barnet uttryckt i övrigt,
- barnets relation till vårdnadshavare, syskon, familjehemmet eller annan omsorgsgivare,
- barnets förankring i förskola eller skola och i den sociala miljön,
- barnets ålder, placeringstid och behov av kontinuitet, och
- om barnet har särskilda behov, pågående behandling eller annan insats.

Utredningens huvudsakliga uppdrag begränsas till barn som är placerade med stöd av § 2 i familjehem. I utredningen motiveras för vikten av en sammanhållen lagstiftning utan allt

för många undantag och därför föreslås lagändringen gälla alla barn som är placerade med stöd av LVU och oavsett vilket slags hem eller boende barnet är placerat. Utredningen bedömer att bestämmelsen ändå främst kommer att avse barn som är placerade med stöd av 2 § i familjehem, men vill inte utesluta möjligheten att det kan uppstå andra situationer där bestämmelsen kan bli aktuellt.

Socialnämnden ska fatta ett beslut som ska prövas av domstol

Utredningens förslag innebär att ett nytt beslut behöver fattas om LVU i de fall vården enligt LVU ska fortsätta utifrån den nya bestämmelsen. Ett sådant beslut ska underställas förvaltningsrätten senast fyra veckor efter beslutsdagen, annars upphör vården.

Utredningen motiverar förslaget med att om ett barn inte längre vårdas med stöd av bestämmelsen som inledda vården, så är det en stor förändring som också bör återspeglas i socialnämndens handläggning av ärendet. Det är också en rättssäkerhetsfråga att tydliggöra för båda parter att skälen för vården ändras.

Socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården

Att ett barn vårdas med stöd av LVU kan normalt inte ses som en långsiktig lösning för att säkra ett barns behov av stabilitet och trygghet. Grundtanken är att ett barn ska kunna återförenas med sina föräldrar eller, om det inte är möjligt, till exempel att en vårdnadsöverflyttning ska ske.

För att tydliggöra vad som på sikt är tanken att vården ska utmynna i föreslår utredningen att en socialnämnd – om vården ska fortsätta med stöd av den föreslagna nya grunden för fortsatt vård – ges en skyldighet att revidera vårdplanen. Vårdplanen ska i normalfallet ta sin utgångspunkt i de skäl som domstolen anför för att vården ska fortsätta. Det kan till exempel vara att verka för ett fungerande umgänge mellan ett barn och hans eller hennes vårdnadshavare.

Möjligheten att begära en hemtagningsutredning regleras och begränsas

Idag är möjligheten för begäran om att LVU-vård ska upphöra inte särskilt reglerad. När en part begär om upphörande av vård inleder socialnämnden en så kallad hemtagningsutredning inför det formella beslutet. Eftersom det idag inte är reglerat kan en part vid upprepade tillfällen och återkommande begära att vården upphör. Vid upprepande utredningar kan det påverka barnet negativt och skapa en osäkerhet kring barnet.

Utredningen föreslår att det införs en begränsning av en vårdnadshavares möjlighet att begära att vård som har beslutats med stöd av 2 § LVU ska upphöra. En socialnämnd behöver inte pröva en sådan begäran om frågan om vård har prövats av nämnden eller rätten de senaste sex månaderna.

Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till socialtjänstlagen (SoL)

I nuvarande bestämmelser finns möjlighet att fatta beslut om flyttningsförbud för barnet. Syftet är att förhindra en hemtagning av barnet vid en olämplig tidpunkt eller alltför snabbt. Bestämmelsen syftar också till att bevaka barnets bästa. Flyttningsförbudet används i praktiken mycket sällan.

Utredningen föreslår att flyttningsförbudet tas bort i LVU och i stället flyttas till socialtjänstlagen. Detta innebär att det inte längre ska vara möjligt att besluta om flyttningsförbud när det beslutats att vård enligt LVU ska upphöra. De situationer där

flyttningsförbud hade kunnat meddelas ryms av förslaget till ändring i 21 § LVU om att barnet i stället ska fortsätta att vårdas enligt LVU.

Utredningen bedömer att den föreslagna bestämmelsen om att vården ska kunna fortsätta utifrån en ny grund utifrån barnet bästa, delvis överlappar med bestämmelsen om flyttningsförbud. Det är därför inte motiverat att ha både och. Dock bedömer utredningen att flyttningsförbudet bör fortsätta kunna tillämpas i samband med en frivillig placering enligt SoL.

Lagens namn ändras och barnet förs in i lagtexten

Som ett led i att synliggöra och stärka barnrättsperspektivet föreslås att också barn uttryckligen ska inkluderas i den faktiska lagtexten. I nuvarande bestämmelse LVU nämns barn endast i tre bestämmelser, trots att de allra flesta som berörs av lagstiftningen är under 18 år. Att lagen handlar om barn bör även framgå av lagens namn. Utredningen föreslår därför att lagens namn ändras till lagen med särskilda bestämmelser om vård av barn och unga. Den kan förslagsvis förkortas LBU. Utredningen förslår också att definitionen av barn och unga framgår i 1 § LVU. Definitionen utgår från barnkonventionens definition av barn vilket innebär varje människa under 18 år.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Remissinstansernas yttrande

Promemorian har sänts till socialnämnderna Nordost och Sydväst för yttrande samt till socialnämnderna Centrum och Hisingen för kännedom och eget ställningstagande till ett eventuellt yttrande. Yttrande har inkommit från socialnämnderna Nordost och Sydväst.

Socialnämnd Nordost

Socialnämnd Nordost tillstyrker förslagen i utredningen och delar utredningens slutsatser. De föreslagna förändringarna innebär att barnrättsperspektivet att stärks och synliggörs för barn som vårdas enligt LVU. Nämnden delar även utredningens bedömning att ett stärkt stöd till barn och unga i tvångsvård bör leda till bättre framtidsförutsättningar för dessa barn.

Socialnämnd Sydväst

Socialnämnd Sydvästs tillstyrker utredningens förslag. Nämnden delar utredningens bedömning att de föreslagna ändringarna kan bidra till mer trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga. Lagändringsförslagen innebär att barnrättsperspektivet stärks i frågan om LVU-vård och innebär en perspektivförflyttning där barnets bästa förväntas stärkas ytterligare. Det är en riktning som nämnden bedömer som mycket positiv.

Socialnämnd Sydväst noterar också utredningens särskilda yttrande som lyfter fram att det pågår flera parallella utredningar som rör barnavårdslagstiftning. Det innebär att det bli ett lappande och lagande utan ett större helhetsgrepp. Det kan göra det svåröverblickat och ett samlat grepp med grundläggande helhetsöversyn av barnavårdslagstiftningen innefattande regleringen i socialtjänstlagen, LVU och föräldrabalk hade varit önskvärt framöver för att ytterligare stärka barnrättsperspektivet. Nämnder delar den synpunkten.

Socialnämnd Sydväst noterar också att ett ikraftträdande av de föreslagna lagändringarna den 1 januari 2023 är ett snabbt förfarande som kräver förberedelse.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömningar och ställer sig bakom utredningens förslag som, i syfte att skydda barn från risk att skadas av att flytta hem efter att ha varit placerade, ger möjlighet att fatta beslut om fortsatt vård även om rekvisiten för vård i 2 och 3 §§ LVU inte längre är uppfyllda. Att skapa större trygghet för placerade barn genom betonande av stabilitet och kontinuitet är viktigt som en del i att respektera barns självständiga rätt till privat- och familjeliv vilket kan skilja sig från föräldrars rätt i samma avseende. Det är rimligt att en lagstiftning som ytterst har som syfte att skydda barn från att fara illa inte tillåter åtgärder som i sig allvarligt riskerar att skada barn. Det är därför tillfredställande att grunden för upphörande av vård förtydligas och att det uttryckligen framgår att en bedömning ska göras i fråga om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör.

Genom att tydliggöra att bedömningen av upphörandet av LVU- vård behöver ske i två steg, där barnets bästa ska vara avgörande i bedömningen i andra steget, stärks barnrättsperspektivet på ett tydligt sätt. Det innebär att om barnets bästa och vårdnadshavarnas perspektiv står emot varandra så ska barnets bästa vara avgörande. Detta är en perspektivförskjutning till förmån för barnrättsperspektivet vilket stadsledningskontoret anser vara positivt och enlighet med barnkonventionen. Också de bedömningskriterier som anges som stöd vid bedömningen av om vården ska fortsätta bedöms vara väl övervägda och vad barnets bästa innebär i praktiken kan te sig olika för olika barn och bedömningar behöver ofta göras utifrån rådande kontext. Att beskriva de områden som ska beaktas vid bedömningen stödjer utredningens slutsats att barnets bästa ska ses som ett tillvägagångssätt i bedömningarna. Det är också mycket bra att bestämmelserna föreslås kunna tillämpa bestämmelsen i de situationer det är aktuellt, oavsett om barnet är placerat med stöd av § 2 eller § 3 LVU och oavsett placeringsform.

Stadsledningskontoret är också positiv till förslaget om regleringen av möjligheten att begära ”hem” sitt barn, genom en så kallad hemtagningsbegäran. Ständigt pågående processer kring hemtagningsutredningar skapar stor oro hos det berörda barnet. En reglering av hemtagningsbegäran innebär också att tid och resurser frigörs för socialtjänsten. Förslaget berör dock enbart placeringar enligt 2 § LVU (placeringar som grundar sig på något förhållande i hemmet) och inte placeringar som gjorts med stöd av 3 § LVU (placeringar som grundar sig i barnets eget beteende). Av utredningen framgår inte vilka överväganden som ligger till grund för denna åtskillnad. Stadsledningskontoret anser att det kan finnas skäl för att införa samma begränsning även för placeringar som gjorts med stöd av 3 § LVU, även om grunden för vården och regler kring överväganden och omprövning av vården skiljer sig åt. Det kan finnas flera anledningar till att en vårdnadshavare begär att tvångsvården ska upphöra. Det kan till exempel handla om att vårdnadshavare fortlöpande inkommer med hemtagningsbegäran i ärenden där den unge omhändertagits på grund av brottslig verksamhet och det finns misstanke om att den unge och i vissa fall andra familjemedlemmar ingår i kriminella gäng.

I ett särskilt yttrande i utredningen påtalas det faktum att det pågår flera utredningar och lagändringsförslag parallellt med nu aktuell utredning. Flera frågor i utredningarna bör ses i relation till varandra men utreds för närvarande separat i olika utredningar, vilket bedöms vara olyckligt. Om de förslag till ny lagstiftning som föreslås i nu aktuell utredning tillsammans med de lagändringsförslag som presenterades i promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7) blir verklighet innebär

förändringarna ett skifte som visserligen i sig är mycket positivt men skulle behöva övervägas samlat. Ett övergripande perspektiv saknas och därmed en större utredning som inkluderar såväl den frivillighet som ryms i socialtjänstlagen som tvånget i LVU och som behandlar både barn och ungdomar. Frågan om hur kontinuitet och stabilitet ska tryggas för barn som placeras på frivillig väg med vårdnadshavares samtycke, vilket är den absoluta majoriteten av barn som placeras utanför hemmet, behandlas inte i utredningen. Barn som är placerade på frivillig väg kan fara lika illa av en hemflytt som barn som varit placerade med stöd av LVU. Det vore önskvärt med mer principiella diskussioner och ställningstaganden om den sociala barnavårdens grundfundament och riktning. En mer övergripande utredning av regleringen av den sociala barnavården måste också inkludera och beakta behovet av satsningar på familjehems- och institutionsvårdens kvalitet och på det förebyggande arbetet. Om längre placeringar i familjehem och på institution görs möjliga eller rentav eftersträvas krävs, för att detta ska vara legitimt, att placeringarna är av mycket hög kvalitet samtidigt som det ställer krav på att resurser sätts in för att undvika att barn separeras från sina föräldrar och grundfamilj. En ytterligare aspekt som lyfts fram i det särskilda yttrande är också att förändringar som den beskrivna förskjutningen från stöd och frivillighet till mer kontroll och tvång kan få negativa konsekvenser för människors tillit till och förtroende för socialtjänsten. Det riskerar att drabba många barn och unga vars föräldrar i en sådan kontext kan bli mindre benägna att söka hjälp och samarbeta med socialtjänsten. Stadsledningskontoret delar bedömningen som görs i det särskilda yttrandet.

Sammanfattningsvis anser stadsledningskontoret i likhet med socialnämnd Nordosts och Sydvästs att de föreslagna ändringarna kan bidra till mer trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga. Lagändringsförslagen innebär att barnrättsperspektivet stärks i frågan om LVU-vård och innebär en perspektivförflyttning där barnets bästa förväntas stärkas ytterligare. Det är en riktning som är positiv. Förslagen till ny lagstiftning som lämnas i nu aktuell promemorian stämmer också väl överens med Göteborgs Stads tidigare yttrande över promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7). Stadsledningskontoret anser därför att förslagen till ny lagstiftning ska tillstyrkas.

Jonas Kinnander	Eva Hessman
Direktör Ärende och utredning	Stadsdirektör

1 Sammanfattning

I promemorian lämnas förslag som syftar till att stärka tryggheten för barn som vårdas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU.

Utredningens arbete och uppdrag

Utredningens arbete påbörjades i augusti 2021 och har letts av hovrättspresident och utredare Anders Hagsgård. En expertgrupp har bistått utredaren.

Utredningens uppdrag har framför allt bestått av att överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra. I uppdraget har också ingått att göra en fördjupad analys av motsvarande förslag som Utredningen om tvångsvård för barn och unga lämnade i sitt slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71). Utredningen skulle också analysera remisskritik av tidigare förslag, analysera konsekvenserna för ärendehanteringen i socialnämnden och förfarandet i domstol och lämna övriga nödvändiga författningsförslag. I uppdraget har även ingått att ta del av det förslag som lämnats av Socialdepartementets särskilda utredare (Ds 2021:7) och som den 3 februari 2022 mynnat ut i lagrådsremissen Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat.

Ett förslag med större barnrättsperspektiv

Sedan den 1 januari 2020 gäller FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som svensk lag. I samband med inkorporeringen av barnkonventionen som svensk lag konstaterade regeringen att barn inte alltid behandlas som rättighetsbärare, att ett barnrättsbaserat synsätt inte alltid genomsyrar verksamheter på alla nivåer och att synsättet inte fått tillräckligt genomslag vid beslutsprocesser. Det var särskilt tydligt i situationer där barn på olika sätt är särskilt utsatta och kan ha svårt att ta till vara sina rättigheter.

De senaste årens rättspolitiska satsningar talar för en viss perspektivförskjutning där barnets behov och rättigheter i vissa fall trumfar föräldrarnas intressen. Denna perspektivförskjutning har inte fått ett tillräckligt genomslag i LVU. Det behövs därför bestämmelser som ger utrymme för ett större barnrättsperspektiv. Det huvudsakliga förslaget som lämnas av utredningen handlar om tvångsvårdens upphörande och rör en begränsad del av ett komplext rättsområde. Förslaget har dock en principiell betydelse genom att vad som bedöms vara bäst för ett barn lyfts in i bedömningen av om tvångsvården ska upphöra eller inte.

Vårdens upphörande ska prövas i två steg

Lagstiftningen som rör tvångsvård av barn och unga innehåller svåra och komplexa bedömningar, inte minst när frågan är om tvångsvården ska upphöra eller inte. En försvårande faktor är att det många gånger handlar om att prognostisera en framtida situation och tillämpa lagen utefter den. Sådana bedömningar ställer höga krav på lagstiftningen och rättstillämparen.

Nuvarande lagstiftning ger begränsad ledning för hur prövningen av vårdens upphörande ska ske.

Utredningen lämnar förslag som innebär att prövningen av om vården ska upphöra får ett tydligt tillvägagångssätt samt ett tydligare barnrättsperspektiv. Förslaget innebär att vårdens upphörande ska prövas i två steg. Det första steget knyter an till frågan om förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU fortfarande är uppfyllda, medan det andra steget knyter an till frågan om det finns en risk för att ett barns hälsa eller utveckling allvarligt skadas genom att vården upphör. Vid den bedömningen ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande. Syftet med förslaget är att prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra eller inte ska göras genom ett transparent och rättssäkert tillvägagångssätt. Detta bedöms stärka tryggheten, säkerheten och stabiliteten för placerade barn.

En ny grund för fortsatt vård enligt LVU

Utredningens förslag om en prövning i två steg innebär att ett barn kan fortsätta att vårdas med stöd av LVU även om förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns. Detta är en förhållandevis stor förändring av grundläggande betydelse som tydligt bör framgå av lagen. Utredningen föreslår därför att en ny grund för fortsatt vård enligt LVU ska införas.

Den nya grunden innebär följaktligen att ett barn kan fortsätta att vårdas med stöd av lagen trots att förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns. För att den nya grunden för fortsatt vård ska bli tillämplig krävs dock att det finns ett inledande beslut om vård. Det inledande beslutet om vård kan även fortsättningsvis bara grundas på 2 eller 3 § LVU.

Utredningens förslag innebär att den nya grunden för fortsatt vård enligt LVU kan tillämpas på alla barn som vårdas med stöd av lagen, oavsett om det inledande beslutet om vård grundades på 2 eller 3 § LVU. Vård som fortgår med stöd av den nya grunden ska dock upphöra senast när barnet fyller 18 år. En ung person mellan 18 och 20 år kan alltså inte vara kvar i tvångsvård om förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU saknas.

Socialnämnden ska fatta ett beslut som ska prövas av domstol

Att tvångsvårda ett barn är en mycket ingripande åtgärd, och starka rättssäkerhetsgarantier är påkallade. En följd av detta är exempelvis att det är förvaltningsrätten som beslutar om att inleda vård enligt lagen, efter ansökan från socialnämnden. Utredningens förslag innebär att vården enligt LVU kan

fortsätta på en annan grund än det underliggande beslutet om inledande av vård. I ett sådant fall har visserligen en domstol redan beslutat att ett barn ska vårdas med stöd av lagen, men utifrån andra omständigheter. Liknande rättssäkerhetsgarantier som vid inledande av vård är därför påkallade. Som en följd av detta lämnar utredningen ett förslag om att en socialnämnd ska fatta ett särskilt beslut om den finner att grunden för den fortsatta vården ska ändras. Beslutet ska därefter underställas förvaltningsrätten.

Socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården

Att ett barn vårdas med stöd av LVU kan normalt inte ses som en långsiktig lösning för att säkra ett barns behov av stabilitet och trygghet. Grundtanken är att ett barn ska kunna återförenas med sina föräldrar eller, om det inte är möjligt, till exempel att en vårdnadsöverflyttning ska ske. För att tydliggöra vad som på sikt är tanken att vården ska utmynna i föreslår utredningen att en socialnämnd – om vården ska fortsätta med stöd av den föreslagna nya grunden för fortsatt vård – ges en skyldighet att revidera vårdplanen. Vårdplanen ska i normalfallet ta sin utgångspunkt i de skäl som domstolen anför för att vården ska fortsätta. Det kan till exempel vara att verka för ett fungerande umgänge mellan ett barn och hans eller hennes vårdnadshavare.

Möjligheten att begära en hemtagningsutredning regleras och begränsas

I nuvarande LVU finns ingen bestämmelse som reglerar vem som kan begära att vård med stöd av lagen ska upphöra. Många gånger väcks frågan om vårdens uppgörande genom att en vårdnadshavare gör en s.k. hemtagningsbegäran. En sådan begäran innebär att socialnämnden inleder en hemtagningsutredning, som mynnar ut i ett överklagbart beslut. Rutinerna kring en hemtagningsbegäran har utarbetats i praktiken. Med tanke på att det är fråga om tvångsvård av barn och unga är det angeläget att en sådan bestämmelse förs in i lagen. Utredningen lämnar därför ett förslag om att det i lagen tas in en uttrycklig bestämmelse om att den eller de som har vårdnaden om ett barn samt barn som har fyllt 15 år får begära att vården ska upphöra.

Det saknas för närvarande helt begränsningar i en vårdnadshavares möjlighet att göra en hemtagningsbegäran. En vårdnadshavare kan alltså vid upprepade tillfällen begära att vården ska upphöra och på det sättet påkalla upprepade hemtagningsutredningar. Detta leder till att socialnämnden vid upprepade tillfällen kan behöva inleda en hemtagningsutredning. Upprepade hemtagningsutredningar riskerar att påverka ett barn negativt och hans eller hennes möjlighet att komma till ro och anpassa sig till sin miljö. Det påverkar även socialtjänstens arbete och kan påverka en vårdnadshavares möjligheter att ta till sig erbjudna insatser eller komma till den insikt om förutsättningarna som motiverade vården som krävs för att vården ska kunna upphöra. Det är

således ingen som gynnas av upprepade hemtagningsutredningar och begäran om att vården ska upphöra – allra minst barnen.

Utredningen föreslår därför att det införs en begränsning av en vårdnadshavares möjlighet att begära att vård som har beslutats med stöd av 2 § LVU ska upphöra. En socialnämnd behöver inte pröva en sådan begäran om frågan om vård har prövats av nämnden eller rätten de senaste sex månaderna. Förslaget bedöms öka tryggheten och stabiliteten hos placerade barn.

Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till socialtjänstlagen

Ett flyttningsförbud innebär att ett barns vårdnadshavare förbjuds att flytta barnet från exempelvis ett familjehem. För att förvaltningsrätten ska få meddela ett sådant förbud krävs att det finns en påtaglig risk för att ett barns hälsa eller utveckling skadas om han eller hon skiljs från hemmet. Bestämmelserna om flyttningsförbud syftar till att hindra skadliga hemtagningar och förbereda en skonsam hemflytt för barnet samt att bevaka barnets bästa. Bestämmelserna om flyttningsförbud används dock sällan, och det kan ifrågasättas om de uppfyller det syfte lagstiftaren tänkte sig.

Utredningen föreslår att flyttningsförbudet tas bort i LVU och i stället flyttas till socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Detta innebär att det inte längre ska vara möjligt att besluta om flyttningsförbud när det beslutats att vård enligt LVU ska upphöra. De situationer där flyttningsförbud hade kunnat meddelas ryms av förslaget till ändring i 21 § LVU och barnet ska i stället fortsätta att vårdas enligt LVU. Förslaget bedöms öka tryggheten och stabiliteten för tvångsvårdade barn.

För barn som är frivilligt placerade, det vill säga med stöd av SoL, kan det finnas situationer där möjligheten att meddela ett flyttningsförbud ska kvarstå. Bestämmelserna om flyttningsförbud flyttas därför till SoL.

Lagens namn ändras och *barnet* förs in i lagtexten

Majoriteten av de som vårdas med stöd av LVU är barn under 18 år. Trots detta utgår lagen, i sin nuvarande lydelse, från *den unge* och ordet *barn* återfinns bara i tre bestämmelser i lagen. För att stärka och synliggöra barnrättsperspektivet föreslår utredningen att *den unge* genomgående ändras till *barnet eller den unge*.

Att lagen handlar om barn bör även framgå av lagens namn. Utredningen föreslår därför att lagens namn ändras till lagen med särskilda bestämmelser om vård av barn och unga. Den kan förslagsvis förkortas LBU.

Ikraftträdande

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Göteborgs Stad

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2022-04-26

Svar på remiss Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU - Utredning som ett led i socialutskottets beredning av frågan om ändring i LVU

§ 183, N163-0330/22

Ärendet

Socialnämnden i Nordost har fått utredningen Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU på remiss. Utredningen är ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU (lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga). Utredningens huvudsakliga uppdrag är att överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av och om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra.

Handling

Förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2022-03-17.

Beslut

1. Socialnämnd Nordost tillstyrker Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU utredning som ett led i socialutskottets beredning av frågan om ändring i LVU.
2. Socialnämnd Nordost antar förvaltningens yttrande som sitt eget och översänder detta till Stadsledningskontoret.
3. Socialnämnd Nordost förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Expedieras

Stadsledningskontoret

Dag för justering
2022-04-26

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2022-04-26

Vid protokollet

Sekreterare
Annika Funkqvist

Ordförande
Johan fält

Justerande
Frida Tånghag

Göteborgs Stad

Tjänsteutlåtande
Utfärdat 2022-03-17
Diarienummer N163-0330/22

Handläggare
Karen Alvstad, Meliha Hadzinumanbegovic
Telefon: 031-365 53 33
E-post: karen.alvstad@socialnordost.goteborg.se

Svar på remiss Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU - Utredning som ett led i socialskottets beredning av frågan om ändring i LVU

Förslag till beslut

1. Socialnämnd Nordost tillstyrker Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU utredning som ett led i socialutskottets beredning av frågan om ändring i LVU.
2. Socialnämnd Nordost antar förvaltningens yttrande som sitt eget och översänder detta till Stadsledningskontoret.
3. Socialnämnd Nordost förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Socialnämnden i Nordost har fått utredningen Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU på remiss. Utredningen är ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU (lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga). Utredningens huvudsakliga uppdrag är att överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av och om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra.

Utredningen föreslår att:

- Vårdens upphörande enligt LVU ska prövas i två steg
- En ny grund för fortsatt vård enligt LVU införs
- Socialnämnden ska fatta ett beslut som ska prövas av domstol
- Socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården
- Möjligheten att begära en hemtagningsutredning ska regleras och begränsas
- Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till socialtjänstlagen (SoL)
- Lagens namn ändras från *lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga* (LVU) till *lagen med särskilda bestämmelser om vård av barn och unga* (LBU).

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Förvaltningen är positiv till utredningens förslag. Förvaltningen bedömer att de föreslagna ändringarna skapar mer trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga.

Utredningen är ute på remiss och Socialnämndens yttrande ska lämnas till stadsledningskontoret senast den 27 april 2022.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Eftersom utredningens förslag innebär att en ny grund för fortsatt vård enligt LVU införs kan det få till följd att ett barn fortsätter att vårdas längre tid med stöd av lagen än i dag. Detta kan få en ekonomisk påverkan på verksamhetens budget. Hur stor den påverkan blir är svår att bedöma eftersom några av dessa barn hade eventuellt blivit kvar i tvångsvården med stöd av ett flyttningsförbud eller fått någon annan form av insats inom förvaltningen.

I utredningen framkommer att förslagen om att *flyttningsförbudet i LVU tas bort* och *begränsningen i möjligheten att begära att vården ska upphöra* kommer ha en positiv effekt på socialnämndernas arbetsbelastning. Så som nuvarande lagstiftning ser ut prövas frågan om vården ska upphöra i ett mål och frågan om flyttningsförbud i ett annat. Genom utredningens förslag skulle sådana parallella processer inte längre behövas, utan de aktuella frågorna kan prövas i ett och samma mål. Detta skulle innebära en mer effektiv hantering av förvaltningens resurser. Sammantaget bedömer förvaltningen att de ekonomiska konsekvenserna kommer rymmas inom förvaltningens budget.

I utredningen bedöms förstärkta insatser till barn och unga i tvångsvård bidra till att dem får goda möjligheter att utvecklas och bidra till samhällets utveckling och välfärd. Som en följd av detta skulle även samhällskostnaderna minska.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension

Bedömning ur social dimension

De senaste årens rättspolitiska satsningar talar för en viss perspektivförskjutning där barnets behov och rättigheter i vissa fall trumfar föräldrarnas intressen. Utredningen konstaterar att denna perspektivförskjutning inte har fått ett tillräckligt genomslag i LVU och att det därför behövs förslag till ändringar som ger utrymme för ett större barnrättsperspektiv. Utredningen konstaterar att föreslagna ändringar kommer barnrättsperspektivet att stärkas och synliggöras för barn som vårdas enligt LVU.

Syftet med utredningens förslag är att skapa trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga. Om syftet uppnås kan vinsterna för samhället bli stora genom att placerade barn och unga får goda möjligheter att utvecklas väl och bidra till samhällets utveckling och välfärd. Det är väl belagt inom forskningen att barn och unga som har varit placerade i samhällsvård senare i livet löper ökad risk för bland annat fysisk och psykisk ohälsa samt problem med sysselsättning och försörjning. Ett stärkt stöd till barn och unga i tvångsvård borde, enligt utredningen på sikt kunna leda till bättre framtidsförutsättningar för barn och unga.

Samråd

Ärendet skickas till ungdomsråden för information och möjlighet att lämna synpunkter inför socialnämndens sammanträde.

Samverkan

Information i förvaltningens samverkansgrupp den 19 april 2022.

Bilagor

1. Promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU- Utredning som ett led i Socialutskottets beredning av frågan om ändring i LVU

Ärendet

Socialnämnden ska yttra sig över utredningen *Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU Utredning som ett led i socialskottets beredning av frågan om ändring i LVU*. Utredningen är ute på remiss och Socialnämndens yttrande ska lämnas till stadsledningskontoret senast den 27 april 2022.

Beskrivning av ärendet

Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, är en lag som är till för att skydda barn och unga under 21 år från att fara illa. Ett beslut om omhändertagande enligt LVU måste baseras på att det finns en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas. Det kan handla om missförhållanden i hemmiljön eller barnets eget beteende.

Bakgrund till utredningen

Sedan den 1 januari 2020 gäller FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som svensk lag. Det innebär att barnets rättigheter ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i ärenden som rör barn. Det är ett sätt att skapa en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. I utredningen konstateras att barn inte alltid behandlas som rättighetsbärare, att ett barnrättsbaserat synsätt inte alltid genomsyrar verksamheter på alla nivåer samt att synsättet inte fått tillräckligt genomslag vid beslutsprocesser**.** Det var särskilt tydligt i situationer där barn på olika sätt är särskilt utsatta och kan ha svårt att ta till vara sina rättigheter.

De senaste årens rättspolitiska satsningar talar för en viss perspektivförskjutning där barnets behov och rättigheter i vissa fall trumfar föräldrarnas intressen. Denna perspektivförskjutning har inte fått ett tillräckligt genomslag i LVU. Det behövs därför bestämmelser som ger utrymme för ett större barnrättsperspektiv.

Det huvudsakliga förslaget som lämnas av utredningen handlar om tvångsvårdens upphörande och rör en begränsad del av ett komplext rättsområde. Förslaget har dock en principiell betydelse genom att vad som bedöms vara bäst för ett barn lyfts in i bedömningen av om tvångsvården ska upphöra eller inte.

Utredningens uppdrag

Den 6 maj 2021 beslutade socialutskottet att ge en utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövning av upphörande av vård i familjehem enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Utredningens huvudsakliga uppdrag var att överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av och om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra. I uppdraget har också ingått att göra en fördjupad analys av motsvarande förslag som Utredningen om tvångsvård för barn och unga lämnade i sitt slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71). Utredningen skulle också analysera remisskritik av tidigare förslag, analysera konsekvenserna för ärendehanteringen i socialnämnden och förfarandet i domstol och lämna övriga nödvändiga författningsförslag. I uppdraget har även ingått att ta del av det förslag som lämnats av Socialdepartementets särskilda utredare (Ds 2021:7) och som mynnat ut i lagrådsremissen Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat.

Utredningens förslag

Nedan redogörs för utredningens förslag samt förvaltningens bedömning. Avslutningsvis framkommer förvaltningens samlade bedömning av utredningens förslag.

Vårdens upphörande ska prövas i två steg

Utredningen föreslår att prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra (§ 21 första stycket LVU) ska utformas som en prövning i två steg. I den första delen av prövningen ska en socialnämnd eller en domstol pröva om förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU finns och om de omständigheter som motiverade vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt.

Om den prövningen leder till att förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU fortfarande finns, eller att omständigheterna som motiverade vården inte har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt, ska vården inte upphöra. Prövningen ska i så fall stanna redan efter det steget och vården ska fortsätta. Om resultatet av prövningen däremot blir att förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns och omständigheterna som motiverade vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt går prövningen vidare till det andra steget.

I det andra steget – som utgör en ny grund för fortsatt vård enligt LVU – ska en socialnämnd eller en domstol pröva om det finns en risk för att barnets hälsa eller utveckling allvarligt skadas om vården upphör. Vid den bedömningen ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande. Syftet med förslaget är att prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra eller inte ska göras genom ett transparent och rättssäkert tillvägagångssätt. Detta bedöms stärka tryggheten, säkerheten och stabiliteten för placerade barn.

Förvaltningen ställer sig positivt till förslaget. Genom att tydliggöra i lagstiftningen att LVU – vården i stället ska prövas i två steg möjliggör det i andra steget att lyfta in barnets bästa som en självständig rekvisit i bedömningen om huruvida LVU- vården ska upphöra.

En ny grund för fortsatt vård enligt LVU

Utredningens förslag om en prövning i två steg innebär att ett barn kan fortsätta att vårdas med stöd av LVU även om förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns. Utredningen föreslår därför att en ny grund för fortsatt vård enligt LVU ska införas. Den nya grunden innebär följaktligen att ett barn kan fortsätta att vårdas med stöd av lagen trots att förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns.

För att den nya grunden för fortsatt vård ska bli tillämplig krävs dock att det finns ett inledande beslut om vård. Det inledande beslutet om vård kan även fortsättningsvis bara grundas på 2 eller 3 § LVU. Utredningens förslag innebär att den nya grunden för fortsatt vård enligt LVU kan tillämpas på alla barn som vårdas med stöd av lagen, oavsett om det inledande beslutet om vård grundades på 2 eller 3 § LVU. Vård som fortgår med stöd av den nya grunden ska dock upphöra senast när barnet fyller 18 år. En ung person mellan 18 och 20 år kan alltså inte vara kvar i tvångsvård om förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU saknas.

Förvaltningen ställer sig positivt till förslaget om att en ny grund för fortsatt vård enligt LVU införs. Genom att tydliggöra att bedömningen av upphörandet av LVU- vård

behöver ske i två steg, där barnets bästa ska vara avgörande i bedömningen i andra steget, stärks barnrättsperspektivet på ett tydligt sätt.

Socialnämnden ska fatta ett beslut som ska prövas av domstol

Utredningens förslag innebär att ett nytt beslut behöver tas om LVU – vården ska fortsätta enligt förslag om den nya bestämmelsen om ny grund för LVU- vård. Ett sådant beslut ska underställas förvaltningsrätten senast fyra veckor efter beslutsdagen, annars upphör vården. Utredningen motiverar förslaget med att om ett barn inte längre vårdas med stöd av bestämmelsen som inledda vården, så är det en stor förändring som också bör återspeglas i socialnämndens handläggning av ärendet. Det är också en rättssäkerhetsfråga att tydliggöra för båda parter att skälen för vården ändras.

Förvaltningen delar utredningens bedömning tillvägagångssättet som är beskrivet ovan. Förvaltningsrätten har visserligen redan beslutat att ett barn ska vårdas med stöd av lagen, men utifrån andra omständigheter. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv är det av vikt att beslutet underställs Förvaltningsrätten.

Socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården

Att ett barn vårdas med stöd av LVU kan normalt inte ses som en långsiktig lösning för att säkra ett barns behov av stabilitet och trygghet. Grundtanken är att ett barn ska kunna återförenas med sina föräldrar eller, om det inte är möjligt, till exempel att en vårdnadsöverflyttning ska ske. För att tydliggöra vad som på sikt är tanken att vården ska utmynna i föreslår utredningen att en socialnämnd – om vården ska fortsätta med stöd av den föreslagna nya grunden för fortsatt vård – ges en skyldighet att revidera vårdplanen. Vårdplanen ska i normalfallet ta sin utgångspunkt i de skäl som domstolen anför för att vården ska fortsätta. Det kan till exempel vara att verka för ett fungerande umgänge mellan ett barn och hans eller hennes vårdnadshavare.

Förvaltningen delar utredningens bedömning av vikten att revidera vårdplanen om grunden för den fortsatta vården har ändrats.

Möjligheten att begära en hemtagningsutredning regleras och Begränsas

Utredningen föreslår att det införs en begränsning av en vårdnadshavares möjlighet att begära att vård som har beslutats med stöd av 2 § LVU ska upphöra. En socialnämnd behöver inte pröva en sådan begäran om frågan om vård har prövats av nämnden eller rätten de senaste sex månaderna. Förslaget bedöms öka tryggheten och stabiliteten hos placerade barn.

Förvaltningen ställer sig mycket positiv till förslaget om att bestämmelserna kring hemtagningsutredning regleras. I dagsläget tar arbetet med upprepade hemtagningsutredningar mycket resurser i anspråk. Resurser som, om förslaget går igenom, skulle kunna läggas på till exempelvis samverkan med andra aktörer så som sjukvård och skola. Förvaltningen ser även att nuvarande bestämmelser inte gynnar berörda barn. Ständigt pågående processer kring hemtagningsutredningar kan i vissa fall skapa oro hos barnet det berör.

Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till socialtjänstlagen

Utredningen föreslår att flyttningsförbudet tas bort i LVU och i stället flyttas till socialtjänstlagen (2001:453). Detta innebär att det inte längre ska vara möjligt att besluta

om flyttningsförbud när det beslutats att vård enligt LVU ska upphöra. De situationer där flyttningsförbud hade kunnat meddelas ryms av förslaget till ändring i 21 § LVU och barnet ska i stället fortsätta att vårdas enligt LVU.

Utredningen bedömer att den föreslagna bestämmelsen om att vården ska kunna fortsätta utifrån en ny grund utifrån barnet bästa, delvis överlappar med bestämmelsen om flyttningsförbud. Det är därför inte motiverat att ha både och. Dock bedömer utredningen att flyttningsförbudet bör fortsätta kunna tillämpas i samband med en frivillig placering enligt SoL.

Förvaltningen delar utrednings bedömning att bestämmelserna om flyttningsförbud flytts till SoL.

Lagens namn ändras och barnet förs in i lagtexten

Majoriteten av de som vårdas med stöd av LVU är barn under 18 år. Trots detta utgår lagen, i sin nuvarande lydelse, från den unge och ordet barn återfinns bara i tre bestämmelser i lagen. För att stärka och synliggöra barnrättsperspektivet föreslår utredningen att den unge genomgående ändras till barnet eller den unge. Att lagen handlar om barn bör även framgå av lagens namn. Utredningen föreslår därför att lagens namn ändras till lagen med särskilda bestämmelser om vård av barn och unga. Den kan förslagsvis förkortas LBU. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Förvaltningen ställer sig positiv till att lagens namn ändras och barnet förs in i lagtexten.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen delar utredningens slutsatser och ställer sig positiv till de förslag på ändringar som utredningen redogör för. De föreslagna förändringarna innebär att barnrättsperspektivet att stärks och synliggörs för barn som vårdas enligt LVU. Förvaltningen delar även utredningens bedömning att ett stärkt stöd till barn och unga i tvångsvård bör leda till bättre framtidsförutsättningar för dessa barn.

Socialförvaltning Nordost

Gitte Caous
Förvaltningsdirektör

Karen Alvstad
Avdelningschef

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2022-04-27

Svar på remiss Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU

§ 121, N165-0176/22

Beslut

1. Socialnämnd Sydväst tillstyrker förslagen i utredningen *Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU*.
2. Socialnämnd Sydväst antar förvaltningens tjänsteutlåtande *Svar på remiss Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU* som nämndens eget yttrande och översänds till kommunstyrelsen

Sammanfattning av ärendet

Socialnämnden i Sydväst har fått utredningen *Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU* på remiss. Utredningen är ett led i socialutskottets beredning av frågan om ändring i LVU (lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga). Remissen ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 27 april.

Utredningens huvudsakliga uppdrag är att överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av och om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra.

Förvaltningen ställer sig positiv till de lagändringsförslag som framkommer i utredningen och föreslår att socialnämnden Sydväst ska tillstyrka utredningens förslag. Förvaltningen delar utredningens bedömning att de föreslagna ändringarna kan bidra till mer trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga.

Handling

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 7 april 2022.

Justering

Socialnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Dag för justering

2022-04-27

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2022-04-27

Vid protokollet

Sekreterare
Niklas Hall

Ordförande
Lena Lindström Olinder (M)

Justerande
Christian Larsson (V)

Tjänsteutlåtande
Utfärdat 2022-04-07
Diarienummer N165-0176/22

Handläggare
Theresa Härsjö
Telefon: 031-365 00 00
E-post: theresa.harsjo@socialsydvast.goteborg.se

Svar på remiss Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU

Förslag till beslut

Socialnämnd Sydväst

1. Tillstyrker förslagen i utredningen *Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU*.
2. Antar tjänsteutlåtande *Svar på remiss Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU* som nämndens eget yttrande och översänds till kommunstyrelsen
3. Paragrafen justeras omedelbart

Sammanfattning

Socialnämnden i Sydväst har fått utredningen *Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU* på remiss. Utredningen är ett led i socialutskottets beredning av frågan om ändring i LVU (lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga). Remissen ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 27 april.

Utredningens huvudsakliga uppdrag är att överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av och om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra.

Förvaltningen ställer sig positiv till de lagändringsförslag som framkommer i utredningen och föreslår att socialnämnden Sydväst ska tillstyrka utredningens förslag. Förvaltningen delar utredningens bedömning att de föreslagna ändringarna kan bidra till mer trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Eftersom utredningens förslag innebär att en ny grund för fortsatt vård enligt LVU införs kan det få till följd att ett barn fortsätter att vårdas en längre tid med stöd av lagen än i dag. Det kan innebära en ekonomisk påverkan för kommunen och så även socialnämnd Sydväst. Hur stor den påverkan kommer att bli är svårt för förvaltningen att bedöma. Utredningen anger att en del av de barn som kommer att bli aktuell för fortsatt LVU-vård enligt den nya bestämmelsen bör motsvara de barn som annars hade blivit kvar i tvångsvården med stöd av ett så kallat flyttningsförbud eller eventuellt blivit föremål för någon annan form av insats. Utredningen anger också att det är svårt att bedöma hur många barn det kommer att beröra men uppger att de ekonomiska konsekvenserna ändå bedöms inrymmas inom en socialnämnds budget eftersom lagändringsförslaget också innebär att flyttningsförbudet övergår till SoL samt att hemtagningsbegäran regleras och framförallt begränsas, vilket idag tar resurser i anspråk. Förvaltningen delar den bedömningen.

Oavsett om lagändringsförslagen kommer att innebära en möjlig kortsiktig kostnadsökning kan det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv i förlängningen innebära positiva effekter. Utredningen lyfter fram att syftet med utredningens förslag är att skapa trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga. Det är väl belagt inom forskningen[1] att barn och unga som har varit placerade i samhällsvård senare i livet löper ökad risk för bland annat fysisk och psykisk ohälsa samt problem med sysselsättning och försörjning. Ett stärkt stöd till barn och unga i tvångsvård borde, enligt utredningens uppfattning, på sikt kunna leda till bättre framtidsförutsättningar för barn och unga. Om syftet med utredningens förslag uppnås kan vinsterna för samhället bli stora genom att placerade barn och unga får goda möjligheter att utvecklas väl och bidra till samhällets utveckling och välfärd. Som en följd av detta skulle även kostnaderna för kommunerna minska (sid 123).

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Sedan den 1 januari 2020 gäller FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som svensk lag. Det innebär att barnets rättigheter ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i ärenden som rör barn. Det är ett sätt att skapa en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet.

I utredningen konstateras att barn inte alltid behandlas som rättighetsbärare, att ett barnrättsbaserat synsätt inte alltid genomsyrar verksamheter på alla nivåer samt att synsättet inte fått tillräckligt genomslag vid beslutsprocesser. De senaste årens rättspolitiska satsningar talar för en viss perspektivförskjutning där barnets behov och rättigheter i vissa fall trumfar föräldrarnas intressen. Utredningen konstaterar att denna perspektivförskjutning inte har fått ett tillräckligt genomslag i LVU och att det därför behövs bestämmelser som ger utrymme för ett större barnrättsperspektiv. Genom föreslagna ändringar i LVU som utredningen lämnar kommer barnrättsperspektivet att stärkas och synliggöras för barn som vårdas enligt LVU (sid 6).

Samverkan

Information i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 20 april 2022

Bilagor

1. Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU - Utredning som ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU

[1] Utredningen hänvisar bland annat till Socialstyrelsens öppna jämförelser 2020 – placerade barns utbildning och hälsa (https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/- oppna-jamforelser/2021-2-7222.pdf). Notera även regeringens uppdrag till Socialstyrelsen att göra utvecklingsinsatser för att långsiktigt stärka förutsättningarna för att placerade barn och unga ska få tillgång till en god hälso- och sjukvård, tandvård och obruten skolgång (Regeringsbeslut S2020/07505).

Ärendet

Socialnämnd Sydväst har fått utredningen *Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU* på remiss från kommunstyrelsen. Utredningen är ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU (lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga). Remissen ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 27 april. Remissen är sänd till socialnämnderna Nordost och Sydväst för yttrande samt till socialnämnderna Centrum och Hisingen för kännedom och eget ställningstagande till ett eventuellt yttrande.

Beskrivning av ärendet

Socialnämnden i Sydväst har fått utredningen *Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU* på remiss. Utredningen är ett led i socialutskottets beredning av frågan om ändring i LVU (lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga).

Utredningen innehåller förslag på lagändringar främst inom LVU. Lagändringsförslagen omfattar följande områden:

- Vårdens upphörande ska prövas i två steg
- En ny grund för fortsatt vård enligt LVU
- Socialnämnden ska fatta ett beslut som ska prövas av domstol
- Socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården
- Möjligheten att begära en hemtagningsutredning regleras och begränsas
- Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till socialtjänstlagen (SoL)
- Lagens namn ändras och barnet förs in i lagtexten

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.

Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, är en lag som är till för att skydda barn och unga under 21 år från att fara illa. Ett beslut om omhändertagande enligt LVU måste baseras på att det finns en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas. Det kan handla om missförhållanden i hemmiljön (§ 2 LVU) eller barnets eget beteende (§ 3 LVU). Lagen är endast tillämplig om behövlig vård inte kan ges på frivillig väg.

I 21 § LVU regleras idag upphörande av vård enligt LVU. Flera av de lagändringsförslag som utredning omfattar rör den paragrafen.

Bakgrund till utredningen

I utredningen lyfts att regeringen i samband med inkorporeringen av barnkonventionen i svensk lag konstaterade att barn inte alltid behandlas som rättighetsbärare, att ett barnrättsbaserat synsätt inte alltid genomsyrar verksamheter på alla nivåer och att synsättet inte fått tillräckligt genomslag vid beslutsprocesser. Det var särskilt tydligt i situationer där barn på olika sätt är särskilt utsatta och kan ha svårt att ta till vara sina rättigheter (sid 6).

De senaste årens rättspolitiska satsningar talar för en viss perspektivförskjutning där barnets behov och rättigheter i vissa fall trumfar föräldrarnas intressen. Denna perspektivförskjutning har enligt utredningen inte fått ett tillräckligt genomslag i LVU.

Det behövs därför bestämmelser som ger utrymme för ett större barnrättsperspektiv (sid 6).

Det huvudsakliga förslaget som lämnas av utredningen handlar om tvångsvårdens upphörande och rör en begränsad del av ett komplext rättsområde. Förslaget har dock en principiell betydelse genom att vad som bedöms vara bäst för ett barn lyfts in i bedömningen av om tvångsvården ska upphöra eller inte (sid 6).

Det pågår flera utredningar och lagändringsförslag parallellt med aktuell utredning. I utredningen redovisas de olika pågående utredningarna. Utredningen lyfter att möjligheten att överblicka rättsområdet och hur olika regler samverkar och påverkar varandra inte görs enkelt när flera processer pågår samtidigt.

Parallellt med aktuell utredningen finns fler pågående utredningar och två som rör placerade barn:

- I augusti 2020 lämnade utredningen Framtidens socialtjänst ett förslag till en ny socialtjänstlag.
- I januari 2021 beslutade riksdagen om nio tillkännagivanden som rör tvångsvård av barn och unga.
- I februari 2021 presenterade Socialdepartementet promemorian *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör*. Förslaget har nu lagts fram som en lagrådsremiss.
- Slutligen lade Socialstyrelsen under 2021 fram sin rapport *Öppna insatser utan samtycke*, efter ett tilldelat regeringsuppdrag. Rapporten har remitterats (sid. 95)

Socialnämnd Sydväst har senast lämnat remissyttranden gällande *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör* och *Öppna insatser utan samtycke*. I promemorian *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör* förslogs att barnets bästa inte skulle vara en egen rekvisit vid bedömningen av vårdens upphörande. Skälen ansågs bland annat vara att tvångsvården då skulle kunna fortsätta även om själva grunden vården inte längre förelåg. Dessutom ansågs det redan finnas lagutrymme via så kallat flyttförbud samt vårdnadsöverflyttning som verktyg för att beakta barnets bästa. Utredningen lyfte också att barnets bästa som egen rekvisit är ett rättsosäkert och svårdefinierat begrepp som inte lämpar sig i frågan gällande om tvångsvård ska upphöra eller inte. Socialnämnd sydväst tillstyrkte de lagändringsförslag som ändå föreslogs för att stärka barnets bästa vid upphörande av LVU vård, men lämnade också synpunkter på att barnets bästa riskeras när det inte kan användas som en egen rekvisit.

Nu har socialutskottet gett i uppdrag att utreda förutsättningarna att införa barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövning av upphörande av vård i familjehem enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Nedan framkommer uppdragets innehåll i punktform:

Uppdragets innehåll:

- Utredningens uppdrag har framför allt bestått av att överväga och lämna förslag på hur en reglering bör utformas som innehåller barnets bästa som ett självständigt rekvisit vid prövningen av om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra.

- I uppdraget har också ingått att göra en fördjupad analys av motsvarande förslag som *Utredningen om tvångsvård för barn och unga* lämnade i sitt slutbetänkande Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71).

- Utredningen skulle också analysera remisskritik av tidigare förslag, analysera konsekvenserna för ärendehanteringen i socialnämnden och förfarandet i domstol och lämna övriga nödvändiga författningsförslag.

- I uppdraget har även ingått att ta del av det förslag som lämnats av Socialdepartementets särskilda utredare (Ds 2021:7) och som den 3 februari 2022 mynnat ut i lagrådsremissen *Barnets bästa när vård enligt LVU upphör – lex lilla hjärtat.*

I utredningen finns lagändringsförslag utifrån följande områden:

- Vårdens upphörande ska prövas i två steg
- En ny grund för fortsatt vård enligt LVU
- Socialnämnden ska fatta ett beslut som ska prövas av domstol
- Socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården
- Möjligheten att begära en hemtagningsutredning regleras och begränsas
- Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till socialtjänstlagen (SoL)
- Lagens namn ändras och barnet förs in i lagtexten

Den stora grundläggande förändringen i och med de föreslagna lagändringarna innebär att vid en bedömning om huruvida LVU vård ska upphöra eller inte, kommer det att finnas möjlighet för fortsatt LVU vård även om grunden för tvångsvården har upphört, *om* det finns en risk för att barnets hälsa eller utveckling allvarligt skadas om vården upphör. Vid den bedömningen ska barnets bästa vara avgörande. Att införa barnets bästa som en egen rekvisit vid bedömningen gällande upphörande av LVU vård ligger också in linje med likande lagstiftning i till exempel Norge, Finland och Danmark (se sid 61 ff).

Förvaltningens bedömning

Nedan framkommer först förvaltningens samlade bedömning av lagändringsförslagen. Därefter beskrivs varje lagändringsområde för sig där också förvaltningens bedömning framkommer för varje område.

Sammanfattande bedömning

Förvaltningens samlade bedömning av lagändringsförslagen är att socialnämnd Sydväst bör tillstyrka utredningens förslag. Förvaltningen delar utredningens bedömning att de föreslagna ändringarna kan bidra till mer trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga. Lagändringsförslagen innebär att barnrättsperspektivet stärks i frågan om LVU-vård och innebär en perspektivförflyttning där barnets bästa förväntas stärkas ytterligare. Det är en riktning som förvaltningen bedömer som mycket positiv. Förvaltningen noterar också det särskilda yttrande tillhörande utredningen som lyfter fram att de pågår flera parallella utredningar som rör barnavårdslagstiftning. Det innebär att det bli ett lappande och lagande utan ett större helhetsgrepp. Det kan göra det svåröverblickat och ett samlat grepp med grundläggande helhetsöversyn av barnavårdslagstiftningen innefattande regleringen i socialtjänstlagen, LVU och föräldrabalk hade varit önskvärt framöver för att ytterligare stärka barnrättsperspektivet (se sid 151f). Förvaltningen delar den synpunkten. Förvaltningen noterar också att ett

ikraftträdande av de föreslagna lagändringarna den 1 januari 2023 är ett snabbt förfarande som kräver förberedelse.

Vårdens upphörande ska prövas i två steg

Utredningens förslag: *När det inte längre finns förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU[2] och de omständigheter som ledde till ett beslut om vård har förändrats på ett genomgripande och varaktigt sätt ska socialnämnden som utgångspunkt besluta att vården ska upphöra. Vården ska dock inte upphöra om förutsättningarna för fortsatt vård enligt andra stycket är uppfyllda (sid 97 i utredningen).*

Förslaget innebär att vårdens upphörande (§ 21 första stycket LVU) ska prövas i två steg. I ***det första steget*** ska en socialnämnd eller en domstol *pröva om förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU finns* och om de omständigheter som motiverade vården *har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt.*

Om den prövningen leder till att förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 § LVU fortfarande finns, eller att omständigheterna som motiverade vården inte har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt, ska vården inte upphöra.

Prövningen ska i så fall stanna redan efter det steget och vården ska fortsätta.

I ***det andra steget*** – som innebär en ny grund för fortsatt vård enligt LVU – ska en socialnämnd eller en domstol pröva om det finns en risk för att barnets hälsa eller utveckling allvarligt skadas om vården upphör. Vid den bedömningen ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande. Vid prövningen i det andra steget ska en socialnämnd eller en domstol bland annat beakta ett antal omständigheter som ska framstå i bestämmelsen.

I utredningen poängteras att avsikten inte är att ändra utgångspunkten för LVU. *Utgångspunkten ska alltså fortfarande vara att ett beslut om tvångsingripande är ett tillfälligt beslut och att målet är att ett barn ska återförenas med sin vårdnadshavare*. I syfte att tydliggöra detta ska nämnden även fortsättningsvis ha en skyldighet att förbereda barnets återförening med den eller de som har vårdnaden om honom eller henne. Det ska också betonas att nämnden ska ge det stöd till vårdnadshavare som krävs för att ge förutsättningar för återförening när så är möjligt och för att få till stånd ett fungerande umgänge (sid 99).

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget. Tidigare kritik som har lyfts gör gällande att om barnets bästa ska vara en självständig rekvisit vid bedömningen av upphörande av vård skulle det innebära att LVU- vården kan fortsätta även om grunden för tvångsvården inte längre kvarstår. Genom att tydliggöra i lagstiftningen att LVU – vården i stället ska prövas i två steg möjliggör det i andra steget att lyfta in barnets bästa som en självständig rekvisit i bedömningen om huruvida LVU- vården ska upphöra

[2] 2 § i LVU innebär att vård ska beslutas *om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.*
3 § LVU innebär att vård ska beslutas om *den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende.*

En ny grund för fortsatt vård enligt LVU

Utredningens förslag: *Även om förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns ska vården ändå fortsätta om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Vid bedömningen av denna risk ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande.*

Förslag: *Bestämmelsen om upphörande av vård ska innefatta både barn som är placerade med stöd av 2 § LVU och barn som är placerade med stöd av 3 § LVU. En ung person, det vill säga mellan 18 och 20 år, omfattas däremot inte av bestämmelsen.*

Förslaget innebär att om nämnden i första steget kommit fram till att förutsättningarna för vård enligt 2 eller 3 § LVU inte längre finns så *ska vården ändå fortsätta om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör*. Barnets bästa ska vara avgörande.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om att en ny grund för fortsatt vård enligt LVU införs. Genom att tydliggöra att bedömningen av upphörandet av LVU- vård behöver ske i två steg, där barnets bästa ska vara avgörande i bedömningen i andra steget, stärks barnrättsperspektivet på ett tydligt sätt. Det innebär att om barnets bästa och vårdnadshavarnas perspektiv står emot varandra så ska barnets bästa vara avgörande. Detta är en perspektivförskjutning till gagn för barnrättsperspektivet vilket förvaltningen ställer sig positiv till.

Tidigare kritik har gjort gällande att *barnets bästa* är ett svårdefinierat begrepp som kan bli rättsosäkert och inte lämpligt att använda som avgörande i fråga om huruvida LVU-vård ska upphöra eller inte. I utredningen bemöts kritiken genom att tydliggöra att det i stället införs en ny grund för LVU-vården och att prövningen av barnets bästa ska ses som ett tillvägagångssätt i bedömningen. I utredningens förslag ska det också framgå i lagstiftningen vad som ska beaktas i den bedömningen:

- *barnets inställning till vården och fortsatt placering samt vad barnet uttryckt i övrigt,*
- *barnets relation till vårdnadshavare, syskon, familjehemmet eller annan omsorgsgivare,*
- *barnets förankring i förskola eller skola och i den sociala miljön,*
- *barnets ålder, placeringstid och behov av kontinuitet, och*
- *om barnet har särskilda behov, pågående behandling eller annan insats.*

Förvaltningen är positivt till de bedömningskriterier som lyftas fram som stöd vid bedömningen om huruvida vården ska fortsätta om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Att lyfta fram de områden som ska beaktas vid bedömningen stödjer utredningens poäng att barnets bästa ska ses som ett tillvägagångssätt i bedömningarna. Vad barnets bästa innebär i praktiken kan te sig olika för olika barn och bedömningar behöver ofta göras utifrån rådande kontext. Socialsekreterare gör redan idag svåra bedömningar och avgöranden inom befintlig lagstiftning och ska i flera sammanhang bedöma vad som är bäst för barnet.

Utredningen föreslår också att bestämmelsen ska innefatta både barn som är placerade med stöd av 2 § LVU och barn som är placerade med stöd av 3 § LVU samt att den *inte* ska gälla en ung person (det vill säga mellan 18 och 20 år). Utredningens huvudsakliga uppdrag begränsas till barn som är placerade med stöd av § 2 i familjehem. I utredningen motiveras för vikten av en sammanhållen lagstiftning utan allt för många undantag och därför föreslås lagändringen gälla alla barn som är placerade med stöd av LVU och oavsett vilket slags hem eller boende barnet är placerat. Utredningen bedömer att bestämmelsen ändå främst kommer att avse barn som är placerade med stöd av 2 § i familjehem, men vill inte utesluta möjligheten att det kan uppstå andra situationer där bestämmelsen kan bli aktuellt.

Förvaltningen delar utrednings bedömning och förslag och ser det som positivt att kunna tillämpa bestämmelsen i de situationer det är aktuellt, oavsett om barnet är placerat med stöd av § 2 eller 3 och oavsett placeringsform. I praktiken bedöms det som utredning anger främst beröra barn som är placerade i familjehem. Det är också positivt med en ambition att få en så sammanhållande lagstiftning som möjligt utan allt för många undantag.

Socialnämnden ska fatta ett beslut som ska prövas av domstol

Utredningens förslag: *En bestämmelse införs som innebär att en socialnämnd ska fatta ett särskilt beslut om nämnden bedömer att vården ska fortsätta med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 21 § andra stycket LVU. Ett sådant beslut ska inom fyra veckor från beslutsdagen underställas förvaltningsrätten. Om inte socialnämnden underställer förvaltningsrätten beslutet inom fyra veckor upphör vården*.

Utredningens förslag innebär att ett nytt beslut behöver tas om LVU – vården ska fortsätta enligt förslag om den nya bestämmelsen om ny grund för LVU- vård. Ett sådant beslut ska underställas förvaltningsrätten senast fyra veckor efter beslutsdagen, annars upphör vården. Utredningen motiverar förslaget med att om ett barn inte längre vårdas med stöd av bestämmelsen som inledda vården, så är det en stor förändring som också bör återspeglas i socialnämndens handläggning av ärendet. Det är också en rättssäkerhetsfråga att tydliggöra för båda parter att skälen för vården ändras.

Förvaltningen delar utrednings bedömning och förslag och anser att det är viktigt med tydliggörandet av att vården fortsätter med anledning av den nya bestämmelsen och att den ursprungliga anledningen vid inledningen av vården inte längre föreligger.

Socialnämnden ska ha en plan för den fortsatta vården

Utredningens förslag: *Om vården ska fortsätta med stöd av andra stycket ska socialnämnden revidera vårdplanen i enlighet med 11 kap. 3 § SoL.*

I utredningen framkommer att förslaget ska tydliggöra att det huvudsakliga syftet med de nya bestämmelserna inte nödvändigtvis innebär att fler barn ska vårdas med stöd av LVU eller att vården ska fortgå längre än nödvändigt. Det ska finnas en plan eller tanke med den fortsatta vården även med stöd av den nya bestämmelsen. Förslaget är därför att socialnämnden ska revidera den så kallade *vårdplanen* som görs när vården inledes.

Förvaltningen delar utredningens bedömning av vikten att revidera vårdplanen om grunden för den fortsatta vården har ändrats.

Utredningens förslag: *Nuvarande bestämmelser om vårdens upphörande kompletteras med en bestämmelse som innebär att vård som har fortsatt enligt utredningens förslag till 21 § andra stycket LVU upphör när barnet fyller 18 år. Detta gäller oavsett vilken bestämmelse som låg till grund för det inledande beslutet om vård.*

I befintlig lagstiftning om upphörande av vård (§ 21 LVU) upphör vården om ett barn som vårdas med stöd av 2 § LVU när han eller hon fyller 18 år, och när han eller hon fyller 21 år om vården sker med stöd av 3 § LVU. Detta bör enligt utredningen gälla även fortsättningsvis. Förslaget ovan innebär ett tillägg där det framgår att om vården har fortsatt enligt den nya bestämmelsen om ny grund för LVU vård, så ska vården upphör när barnet blir 18 år. Förvaltningen delar utredningens bedömning.

Möjligheten att begära en hemtagningsutredning regleras och begränsas

Utredningens förslag: *Ett barn som har fyllt 15 år och den eller de som har vårdnaden om ett barn får begära att vård utanför det egna hemmet ska upphöra.*

En begäran från en vårdnadshavare om att vård som har beslutats med stöd av 2 § LVU eller vård som därefter fortsatt med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 21 § andra stycket LVU ska upphöra behöver inte prövas av socialnämnden om frågan om vård har prövats av nämnden eller rätten de senaste sex månaderna.

Idag är möjligheten för begäran om att LVU vård ska upphöra inte särskilt reglerad. I praktiken inkommer en sådan begäran från en part vilket innebär att ett förvaltningsrättsligt ärende uppkommer som ska utredas och avgöras i ett formellt beslut. När en part begär om upphörande av vård inleder socialnämnden en så kallad hemtagningsutredning inför det formella beslutet. Eftersom det idag inte är reglerat kan en part vid upprepade tillfällen och återkommande begära att vården upphör. Vid upprepande sådana utredningar kan det påverka barnet negativt och skapa en osäkerhet kring barnet.

Förslaget om att tydliggöra och reglera begäran om upphörande av vård enligt LVU 2 § eller den nya bestämmelsen om fortsatt vård anser förvaltningen särskilt positivt. Förvaltningen delar bedömningen att upprepande hemtagningsutredningar tar både tid och resurser i anspråk och kan innebär ständigt pågående processer kring hemtagningsutredningar vilket inte gynnar berörda barn. En reglering av hemtagningsbegäran innebär också att tid och resurser frigörs. Utredningens förslag ligger också mer i linje med hur övriga Norden reglerar likande lagstiftning.

Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till socialtjänstlagen (SoL)

Utredningens förslag: *Möjligheten att besluta om flyttningsförbud i samband med att vård enligt LVU upphör tas bort. Det ska fortfarande vara möjligt att meddela beslut om flyttningsförbud i samband med att en frivillig placering enligt SoL upphör. Bestämmelserna om flyttningsförbud flyttas därför till SoL.*

I nuvarande bestämmelser finns det möjlighet för det så kallade flyttningsförbudet. Syftet är att förhindra en hemtagning av barnet vid en olämplig tidpunkt eller alltför snabbt. Bestämmelsen syftar också till att bevaka barnets bästa. Flyttningsförbudet används i praktiken mycket sällan, så även i socialnämnd Sydväst.

Utredningen bedömer att den föreslagna bestämmelsen om att vården ska kunna fortsätta utifrån en ny grund utifrån barnet bästa, delvis överlappar med bestämmelsen om

flyttningsförbud. Det är därför inte motiverat att ha både ock. Dock bedömer utredningen att flyttningsförbudet bör fortsätta kunna tillämpas i samband med en frivillig placering enligt SoL. Förvaltningen delar utrednings bedömning att bestämmelserna om flyttningsförbud bör flytts till SoL.

Lagens namn ändras och barnet förs in i lagtexten

Utredningens förslag: *För att stärka barnrättsperspektivet kompletteras den unge genomgående med barnet eller i de bestämmelser som är tillämpliga på barn. Med barn avses varje människa under 18 år. Med den unge avses varje människa mellan 18 och 20 år. En definition av barn respektive den unge eller ung person införs i 1 § LVU.*

Som en konsekvens av detta föreslås även att barn ska ingå i lagens namn. Lagen föreslås därför ändra namn till ***lagen med särskilda bestämmelser om vård av barn och unga***

Som ett led i att synliggöra och stärka barnrättsperspektivet föreslås att också *barn* uttryckligen ska inkluderas i den faktiska lagtexten. Utredningen förslår också att definitionen av *barn* och *unga* framgår i 1 § LVU. Definitionen utgår från barnkonventionens definition av *barn* vilket innebär varje människa under 18 år. I nuvarande bestämmelse LVU nämns barn endast i tre bestämmelser, trots att de allra flesta som berörs av lagstiftningen är under 18 år.

Förvaltningen anser att utredningens förslag är positivt och bidrar till att tydligare synliggöra barnrättsperspektivet genom att benämna lagen för dem de faktiskt främst berör. Utredning lyfter att lagstiftningen förslagsvis i fortsättningen kan förkortas till LBU.

Beslutet ska skickas till:

Kommunstyrelsen

Åsa Etéus	Annika Ljungh
Avdelningschef	Förvaltningsdirektör

Bilaga 4

Riksdagens socialutskott
registrator.riksdagsforvaltningen@riksdagen.se

Diarienummer 1416-2021/22

Yttrande över remiss från riksdagens socialutskott - Promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU

Göteborgs Stad delar utredningens bedömningar och ställer sig bakom utredningens förslag som, i syfte att skydda barn från risk att skadas av att flytta hem efter att ha varit placerade, ger möjlighet att fatta beslut om fortsatt vård även om rekvisiten för vård i 2 och 3 §§ LVU inte längre är uppfyllda. Det är rimligt att en lagstiftning som ytterst har som syfte att skydda barn från att fara illa inte tillåter åtgärder som i sig allvarligt riskerar att skada barn. Det är därför tillfredställande att grunden för upphörande av vård förtydligas och att det uttryckligen framgår att en bedömning ska göras i fråga om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör.

Genom att tydliggöra att bedömningen av upphörandet av LVU- vård behöver ske i två steg, där barnets bästa ska vara avgörande i bedömningen i andra steget, stärks barnrättsperspektivet på ett tydligt sätt. Det innebär att om barnets bästa och vårdnadshavarnas perspektiv står emot varandra så ska barnets bästa vara avgörande. Detta är en perspektivförskjutning till förmån för barnrättsperspektivet vilket Göteborgs Stad anser vara positivt och enlighet med barnkonventionen. Också de bedömningskriterier som anges som stöd vid bedömningen av om vården ska fortsätta bedöms vara väl övervägda och vad barnets bästa innebär i praktiken kan te sig olika för olika barn och bedömningar behöver ofta göras utifrån rådande kontext. Att beskriva de områden som ska beaktas vid bedömningen stödjer utredningens slutsats att barnets bästa ska ses som ett tillvägagångssätt i bedömningarna. Det är också mycket bra att bestämmelserna föreslås kunna tillämpa bestämmelsen i de situationer det är aktuellt, oavsett om barnet är placerat med stöd av § 2 eller § 3 LVU och oavsett placeringsform.

Göteborgs Stad är också positiv till förslaget om reglering av hemtagningsbegäran. Ständigt pågående processer kring hemtagningsutredningar skapar stor oro hos det berörda barnet. En reglering av hemtagningsbegäran innebär också att tid och resurser frigörs för socialtjänsten. Förslaget berör dock enbart placeringar enligt 2 § LVU och inte placeringar som gjorts med stöd av 3 § LVU. Göteborgs Stad anser att det kan finns skäl att införa samma begränsning även för placeringar som gjorts med stöd av 3 § LVU, även om grunden för vården och regler kring överväganden och omprövning av vården skiljer sig åt. Det kan finnas flera anledningar till att en vårdnadshavare begär att tvångsvården ska upphöra. Det kan till exempel handla om att vårdnadshavare fortlöpande inkommer med hemtagningsbegäran i ärenden där den unge omhändertagits på grund av brottslig verksamhet och det finns misstanke om att den unge och i vissa fall andra familjemedlemmar ingår i kriminella gäng.

I ett särskilt yttrande i utredningen påtalas det faktum att det pågår flera utredningar och lagändringsförslag parallellt med nu aktuell utredning. Flera frågor i utredningarna bör ses i relation till varandra men utreds för närvarande separat i olika utredningar, vilket bedöms vara olyckligt. Om de förslag till ny lagstiftning som föreslås i nu aktuell utredning tillsammans med de lagändringsförslag som presenterades i promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7) blir verklighet innebär förändringarna ett skifte som visserligen i sig är mycket positivt men skulle behöva övervägas samlat. Ett övergripande perspektiv saknas och därmed en större utredning som inkluderar såväl den frivillighet som ryms i socialtjänstlagen som tvånget i LVU och som behandlar både barn och ungdomar. Frågan om hur kontinuitet och stabilitet ska tryggas för barn som placeras på frivillig väg med vårdnadshavares samtycke, vilket är den absoluta majoriteten av barn som placeras utanför hemmet, behandlas inte i utredningen. Barn som är placerade på frivillig väg kan fara lika illa av en hemflytt som barn som varit placerade med stöd av LVU.

Det vore önskvärt med mer principiella diskussioner och ställningstaganden om den sociala barnavårdens grundfundament och riktning. En mer övergripande utredning av regleringen av den sociala barnavården måste också inkludera och beakta behovet av satsningar på familjehems- och institutionsvårdens kvalitet och på det förebyggande arbetet. Om längre placeringar i familjehem och på institution görs möjliga eller rentav eftersträvas krävs, för att detta ska vara legitimt, att placeringarna är av mycket hög kvalitet samtidigt som det ställer krav på att resurser sätts in för att undvika att barn separeras från sina föräldrar och grundfamilj. En ytterligare aspekt som lyfts fram i det särskilda yttrande är också att förändringar som den beskrivna förskjutningen från stöd och frivillighet till mer kontroll och tvång kan få negativa konsekvenser för människors tillit till och förtroende för socialtjänsten. Det riskerar att drabba många barn och unga vars föräldrar i en sådan kontext kan bli mindre benägna att söka hjälp och samarbeta med socialtjänsten. Göteborgs Stad delar bedömningen som görs i det särskilda yttrandet.

Sammanfattningsvis anser Göteborgs Stad att de föreslagna ändringarna kan bidra till mer trygghet, stabilitet och långsiktighet för placerade barn och unga. Lagändringsförslagen innebär att barnrättsperspektivet stärks i frågan om LVU-vård och innebär en perspektivförflyttning där barnets bästa förväntas stärkas ytterligare. Det är en riktning som är positiv. Förslagen till ny lagstiftning som lämnas i nu aktuell promemorian stämmer väl överens med Göteborgs Stads tidigare yttrande över promemorian Barnets bästa när vård enligt LVU upphör (Ds 2021:7). Göteborgs Stad tillstyrker förslagen till ny lagstiftning.

För Göteborgs Kommunstyrelse